

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

IINA VARTIA

Ikuisen sateen paikka

Taiteellinen tutkimus vesisateen
representaatioista

KUVATAITEEN KOULUTUSOHJELMA
2021

Tekijä Vartia, Iina	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä toukokuu 2021
	Sivumäärä 27	Julkaisun kieli suomi
Julkaisun nimi Ikuisen sateen paikka : taiteellinen tutkimus vesisateen representaatioista		
Tutkinto-ohjelma Kuvataide		
Tiivistelmä Opinnäytteessä tutustuttiin sää- ja etenkin sadeteemaisiin taideteoksiin ja kulttuuri-ilmentymiin. Lisäksi työssä esiteltiin kineettisen taidemuodon kehitystä ja pohdittiin mahdollisuuksia kineettisen taiteen käsitteen laajentamiseksi. Valittujen teeman ja tekniikan esittelyn jälkeen siirryttiin tutkimukseen. Tutkimus koski alueellista toistuvaa sadekuurohavaintoa sadetutkakartassa. Havaintoa tutkittiin asian teoreettisella tarkastelulla sekä kenttätutkimuksella. Sadekuurojen paikallisen toistuvuuden syy saatiin selville. Tutkimusmuotoa tarkennettiin taiteelliseksi tutkimukseksi, jossa etsittiin parasta tapaa esittää tutkimuskohdetta, eli ikuisen sateen paikkaa, taideteoksena. Tutkimusmetodina oli tehdä useita taideteoksia ja tarkastella niitä erilaisten lähestymistapojen kautta. Lopussa päädyttiin esittämään yksi teoksista Ikuisen sateen paikkana.		
Asiasanat sade, kineettinen taide, taiteellinen tutkimus		

Author Vartia, Iina	Type of Publication Bachelor's thesis	Date May 2021
	Number of pages 27	Language of publication: Finnish
Title of publication The Site of the Never-Ending Rain : Artistic Research on Representations of Rain		
Degree program Fine Arts		
Abstract <p>This thesis introduced some works of art and cultural manifestations themed by weather and especially rain. The thesis showcased the development of the kinetic art form and considered possibilities for expanding the concept of kinetic art. After the presentation of the selected theme and technique, the research part was conducted. The subject of the research was a regional rain area that was observed repeatedly in the same spot on a rain radar map. The discovery was examined through theoretical inspection and field research. The reason for the regional recurrence of downpours was found out. The research method was refined into artistic research which was searching for the best way to represent the research subject, the site of the never-ending rain, as a work of art. Artistic research was carried out by making several works of art and reviewing them through different approaches. The outcome of the artistic research was the Site of the Never-Ending Rain, a representation of the research subject as a work of art.</p>		
Key words rain, kinetic art, artistic research		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 VESISADE JA TAIDE	7
3 MITÄ ON KINEETTINEN TAIDE?.....	10
4 TUTKIMUS	12
5 TUTKIMUSTULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN.....	14
5.1 Luonto osana taideteosta.....	15
5.2 Pilvet ovat kuin veistoksia	18
5.3 Osallistuminen kokemuksena.....	19
5.4 Ikuisen esittäminen.....	21
5.5 Kohti lopputulosta.....	23
6 YHTEENVETO	26
LÄHTEET	
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Sade on ollut jo pidempään minulle henkilökohtaisesti merkityksellinen aihe. Olen pohtinut sen vaikutusta jokapäiväiseen elämään ja tekoihin tai tekemättä jättämisiin. Sateella ulkoilu on kuin valtavirrasta eriytyminen ja toisaalta mielentila, jossa on aikaa itselle. Silloin ei tule lähdettyä yhtä ajattelemattomasti ulos, koska tulee varustautua keliin sopivasti, mikä väistämättä aiheuttaa pienen pysähtymisen: havainnoinnin ja reagoimisen. Itselleni se toisinaan aiheuttaa laajemmankin pohdiskeluun uppoutumisen. Sateella elämä on läsnä. Veden kiertokulku, elämän elinehto, on kaikkein näkyvimmillään juuri sateella.

Kun ei tee mieli mennä sateella ulos, ajattelen sen olevan asenne- ja varustautumiskysymys. Monesti, kun olen kuitenkin lähtenyt, olen kokenut sateen riemastuttavana. Ympäristöstä riippuen on mahdollista kuulla sateen pehmeä ropina järven tai sadetakin pinnassa, tai vaihtoehtoisesti sateella voi tarjoutua mahdollisuus nautiskella ränneistä ryöppyävä vesipisaroiden konsertto. Kuka tietää? Uteliaisuus on avainsana. Siksi koen innostavana sään, jolloin plusasteita on yli kahdeksan ja satelee hiljaa. Haluankin kannustaa ihmisiä haastamaan itseään ja menemään useammin ulos vesisateella.

Vaikka puhun sateesta yleisellä tasolla, ja mielelläni otan sen erilaiset muodot ja eri vuodenaikoihin sijoittuvat tapahtumat lukuun ja huomioon, keskityn etenkin tässä opinnäytetyössä kesäisiin vesisateisiin, en siis talvisiin lumisateisiin, syksyjen raivokkaihin myrskyihin, saati keväisiin räntäkeleihin. Alkavan kesän sadekuurot ovat yksiä parhaimmista. Ilmassa leijaileva siitepöly laskeutuu ja ilma täyttyy tuoksuilla ja raikaudella. Toinen suosikkisateeni on pitkään jatkuneiden piinallisten helteiden jälkeinen uhmakas ohipyyhkivä ukkoskuuro.

Tämä opinnäytetyö on taiteellinen tutkimus. Eräänä innoittajana sille on toiminut loppuvuodesta 2019 toteutettu taiteellinen tutkimus Ajan muovailu, jonka toteutin eräällä

esitystaiteen kurssilla. Jokainen opiskelija valitsi itselleen tutkimuskohteen, jota tutkittiin luonnosmaisten esityskokeilujen kautta. Tutkin aikaa ja sen kokemista. Kokeilin esitysluonnoksissa, kuinka aikaa voisi kääntää tai vääristää. Tein, tai ainakin kuvittelin tekeväni asioita takaperin koeyleisön edessä. Tallensin toiminnan videolle, jonka sitten käänsin editointiohjelmassa takaperin eli oikein päin. Viiden luonnoksen sarja huipentui esitykseen, joka esitettiin Keuruun taiteilijaseuran kesänäyttelyn avajaisissa kesällä 2019. Asiaan kuuluvasti tutkimuksesta kirjoitettiin tutkimusraportti osana kurssia. Silloinen kirjoitustyö näyttäytyi minulle mielekkäänä tapana tutkailla maailmaa ja inspiroivana keinona käsitellä omaa taiteellista tekemistäni.

Aloittaessani opinnäytetyön kirjoittamista tarkkailin usein asuinseutuni sadetutkaa. Tein havainnon paikasta, jossa useimmiten satoi rankasti toteutuneen tutkakuvan mukaan. Tuo havainto tarjosi lähtökohdan tutkimukselleni, jota kuvailen myöhemmin. Jo ennen tutkimusta olin käsitellyt vesisadetta taideteoksissani, mutta tämä havainto ja opinnäytteen kirjoitusprosessi tarjosivat hienon viitekehyksen tekemiseeni ja sen pohittamiseen. Samoihin aikoihin olin kiinnostunut liikkuvista mekanismeista ja sähkömoottorilla käyvistä taideteoksista, ja tehnyt niiden parissa muutaman kokeilun. Opinnäytetyön taiteellinen osio on kineettinen veistos sekin. Tulen esittelemään sen opinnäytetyön loppupuolella.

Ensin pohjustan taiteellista teostyöskentelyä esittelemällä muutamia vesisateeseen ja ylipäättään säätiloihin liittyviä kulttuuri-ilmentymiä. Pohdin aihetta ja siihen liittyviä ilmiöitä etenkin taiteen kentällä. Sitten avaan kineettisen taiteen käsitettä ja pohdin mahdollisuutta laajentaa sitä käsitteenä. Teeman ja tekniikan esittelyiden jälkeen kuvailen tekemäni tutkimuksen. Kyseessä on soveltava tutkimus, jossa hyödynnetään olemassa olevaa tietoa, jota täydennetään havainnoilla. Käytän eri tutkimusmetodeja. Aloitan empiirisellä tutkimuksella, jota tukee myös aiheen teoreettinen tarkastelu. Teen ympäristöä tutkivan kenttätutkimuksen paikkaan, jossa sadetutkan mukaan sataa aina. Saatujen tulosten pohjalta siirryn jouhevasti taiteellisen tutkimuksen piiriin. Tutkin aihetta toteuttamieni taideteosten kautta.

2 VESISADE JA TAIDE

Jos kuulee sanottavan ”ulkona sataa”, usein ensimmäinen reaktio on negatiivinen: ”onpa kurja sää” tai ”- huono ilma”. En suostu näin yksipuoliseen tulkintaan sateesta, vaan haluan tuoda esille sateeseen liittyvien tunnekokemusten kirjoa. Sitä paitsi, vaikka sadesää olisikin ”huono ilma”, sade oikeastaan puhdistaa ilmaa ja puhtaus koetaan positiivisena asiana. Tarkastelen aihetta taiteen näkökulmasta, koska taide kulkee vahvasti käsi kädessä kokemusten kanssa.

Taiteen kentällä sääilmiöt on iänikuinen aihe. Maisemamaalarit ovat maallaneet säitä aina. Sateen maalareina tunnetaan romantiikan ajalta etenkin William Turner ja John Constable. Meteorologi Seija Paasonen on kirjassaan *Taiteilijoiden taivaat meteorologin silmin* (2018) tutkinut havaintoon perustuvia maalattuja taivaita. Hän on pyrkinyt löytämään mm. maalauksen vuorokauden- ja vuodenajan lisäksi historiallisten sää- ja luonnonilmiöiden, kuten tietyn tulivuoren tietyn purkauksen vaikutuksia maisemamaalauksiin. Esimerkiksi Ivan Aivazovskin maalauksessa *Napoliinlahti* (1844) Paasonen epäilee ruskottavan taivaan johtuvan Vesuvius-tulivuoren vuonna 1841 alkaneesta ja 1850 päättyneestä purkausvaiheesta. Vaihtoehtoisesti Napoliinlahden hehkuva taivas voisi johtua Saharasta kulkeutuneesta hienosta hiekkapölystä. (s. 28–31.) Paasonen kirja ja siinä kuvatut maisemamaalaukset toimivat hienosti, taidehistoriakatsauksen lisäksi, tienviittana tutustumaan sään ja mahdollisesti myös ilmaston historiaan.

Nykyaikana sään valitseminen aiheeksi yhdistetään lähes poikkeuksetta ilmastonmuutoksen käsittelyyn. Viattoman oloinenkin teos väkisin tulkitaan kannanotoksi ilmastokriisiin. Tämä käy ilmi myös Pessi Raution *Taide-lehteen* kirjoittamasta jutusta *Taide ja sää* (2019). Jutussa käsitellään kolmen aukeaman verran näyttelyitä, joihin on valittu sääteemaisia teoksia. Ensimmäiseksi esitellään Seija Paasonen kuratoima näyttely *Sadejuovia ja pilvisäteitä Järvenpään taidemuseossa*. Näyttely pohjaa edellä esiteltyyn Paasonen kirjaan, *Taiteilijoiden taivaat meteorologin silmin*, tarkastellen säätiloja ja niiden oikeellisuutta meteorologin näkökulmasta. Näyttelyn teokset ovat maalauksia, joista uusinkin on sata vuotta vanha. Toisena vuorossa on Pohjanmaan museossa esillä ollut *Meri vie, meri tuo* -näyttely, joka esittelee merimaalauksia 1850–1950-lukujen

ajalta. Viimeiseksi esitellään Luston metsämuseossa esillä ollut myrskyaiheinen näytely Myrskyasema, jossa säätieteelliseen aineistoon on yhdistetty nykytaiteen installaatioteoksia. Jutun näyttelyistä yksi kolmasosa siis esittelee nykytaidetta.

Kattavan, monisivuisen esittelyn jälkeen Rautio nostaa lopuksi esille ilmastonmuutoksen, jota hän kuvailee tulevaisuuteen suuntautuvaksi abstraktiksi faktaksi. Puolestaan säätilaa hän kuvailee vääjäämättömän kokemukselliseksi ja tämänhetkiseksi. Rautio päättää artikkelinsa näin: ”Siksi onkin tärkeä pohdittava asia, miten kuvataide voi käsitellä ilmastonmuutosta uskottavasti ja tuoda ymmärrystä siitä vielä sanallistumattomaan kokemukselliseen muotoon. Vain silloin asia voi tulla todemmaksi ja vääjäämättömämmäksi. Nykykuvataide kun on kuitenkin aihetta hyvin usein ja monilla tavoin esiin tuomassa.” (Rautio, 2019, s. 8–14.) Entä jos taide ei pyrikään tuomaan ilmastonmuutosta esiin, vaan se tulkitaan väärin ja siksi saa ylleen raskaan viitan, pyhän viestintuojan aseman? Kenties tarkoitus onkin muuttaa suhtautumista luontoon ja sääilmiöihin, palauttaa ja parantaa ihmisten luontoyhteyttä. Kaikki luontoaiheinen taide ei käsittele ilmastokriisiä. Ilmastokriisi on näkökulma, joka valitaan usein.

Seuraavaksi esittelen joitakin suomalaisia tai Suomessa esitettyjä taiteilijoita ja taide-teoksia, joiden aiheena on tavalla tai toisella sade ja vesi. Nämä taiteilijat ja teokset ovat tuntuneet minulle enemmän tai vähemmän merkityksellisiltä. Tuula Närhisen työskentely sateen ja vesiaiheiden kanssa on inspiroinut minua suuresti. Esitys Talking in the Rain on mielestäni toteutustavaltaan oivaltava. Kolmanneksi nostoksi valitsin näyttelyn, jossa vierailin syksyllä 2020.

Tuula Närhinen julkaisi vuonna 2016 kuvataiteen tohtorin opinnäytteensä Kuvatiede ja luonnontaide : tutkielma luonnonilmiöiden kuvallisuudesta. Väitöskirja koostuu kahdesta osiosta, jotka ovat luonnontaide ja kuvatiede. Ensimmäisessä osiossa hän esittelee tekemiään tapauskohtaisia tutkimuksia veden ilmiöistä. Osion kolmas luku Sateentekijät keskittyy nimenomaan sateeseen. Närhinen käyttää esitlemissään teoksissa sadetta työvälineenä: kun sadepisara osuu herkistettyyn materiaaliin, pintaan jää jälki. Teoksessa Paistettua sadetta Närhinen on Bentleyyn menetelmää soveltaen kaapannut sadepisaroihin jauhoastioihin. Jauho on paakkuuntunut vesipisaroiden kohdalta ja paakkujen on annettu kuivua, jolloin jäljelle on jäänyt jauhovalos pisarasta. Teok-

seen on tallennettu pisaranäytteitä eri sateista. (Närhinen, 2016, s. 90, 101–102.) Nostin tähän vain pari teosesimerkkiä, joiden lisäksi Närhinen on tehnyt useita aiheeseen liittyviä teoksia. Teosten suuresta lukumäärästä ja niiden huolellisista kuvauksista välittyy Närhisen omistautuneisuus aiheeseen. Väitän, ettei Närhinen suhtaudu kovin negatiivisesti sateeseen, vaan ennemmin uteliaasti ja jopa innostuneesti.

Sääilmiöitä ja sadetta on tutkinut myös suomalais-norjalainen työryhmä esityksessään *Talking in the Rain – An Entertaining Show about the Weather* (Todellisuuden tutkimuskeskus ja Ferske Scener yhteistyössä Western Norway Research Institute:n kanssa), joka esitettiin marraskuussa 2020 Helsingissä pääosin etäyhteyden välityksellä (Liikkeellä marraskuussa, 2020). Esitykseen osallistuneille, yleisölle, toimitettiin etukäteen paketti, joka sisälsi esityskokemukseen tarvittavaa materiaalia. Esitys toteutui videopuheluna, jossa mm. oli puheenvuoroja ja keskusteluja säästä, joku esiintyjistä kellui Vantaanjoessa ja lopussa yleisöä pyydettiin menemään vaatteet päällä suihkuun ja näyttämään se videopuhelussa muille. (Laitinen, 2020.) Esityksen tarkoituksena oli saada ihmiset tuntemaan sen, mitä he kokevat, kun puhuvat säästä ja ilmastomuutoksesta (Liikkeellä marraskuussa, 2020).

Syyskuussa 2020 porilaisessa taidegalleria Poriginalissa esiteltiin Mark Niskasen, Jani-Matti Salon ja Inkeri Aulan ääni-installaatio *Sade on toisenlaista nyt*. Suoraa viittausta sateeseen tuntui olevan tosin vain teoksen nimessä. Kolmesta tilaan instaloidusta kaiutinpaneelistä kuului satunnaisia kuiskauksia, jotka kertoivat jokikokemuksista ja elinympäristön muutoksista. Äänitallenteeseen oli kerätty aistihavaintoja eri paikoista. Teos ”kehottaa pysähtymään ja havainnoimaan, mitä ympäristömme aaveilla on kerrottavana”. Installaatio pyrkii vahvistamaan henkilökohtaista suhdetta omaan elinympäristöön ja kannustaa havainnoimaan muutoksia ja siten vahvistamaan sidettä paikkaan. (Kuvataiteilijamatrikkeli, n.d.)

3 MITÄ ON KINEETTINEN TAIDE?

Jotta aihetta voisi ymmärtää syvemmin, on syytä tarkastella sen määritelmää. Kineettinen taide koostuu kahdesta sanasta, kineettinen ja taide. Tarkastelen aihetta kuitenkin pääasiassa kineettisyyden kautta, siis määrittelemättä tarkemmin, mitä taide on, koska taiteen määritelmä on äärettömän laaja ja epäselvä. Taidetta ei edes voi täsmällisesti määritellä, koska sillä ”ei ole ’perimmäistä olemusta’, johon se voitaisiin palauttaa ajasta, paikasta ja kontekstista riippumatta” (Mäki, 2017, s. 42).

Kineettisyys (kreik. *kinein* = liikuttaa) viittaa liikkeeseen, liikuteltavissa olevaan tai liikevaikutelmaan. ”Kinetismi [on] taide, erityisesti veistotaide, joka pyrkii kuvaamaan ruumiinliikuntojen mekaanista tapahtumista.” (Tolvanen, 1967, s. 309.) Kineettinen taide erotellaan tyypillisesti kahteen kategoriaan: kineettisen maalaustaiteeseen ja kineettiseen veistotaiteeseen.

Kineettisessä maalaustaiteessa ja esimerkiksi visuaalisessa runoudessa kyse on liikkeen illuusiosta. ”Esimerkiksi mustavalkoisuus tai muu vahva kontrasti yhdistettynä raita- tai ruutukuvioidin voi hämätä silmää ja saada aikaan liikkeen tunnun” (Kansallisgalleria, n.d.a). Tolvasen Taidesanakirjan mukaan kineettisessä maalaustaiteessa ”kolmannen ulottuvuuden korvaa liike, silmän liike viivaa pitkin tai värin liike, joka pyrkii konkreettiseen tila-aika -vaikutelmaan” (1967, s. 309). Runossa liikkeen vaikutelma syntyy sanojen ja kirjainten harkitusta asemoinnista (Tieteen termipankki, 2020). Kiasman nettisivuilla kineettisiä veistoksia luonnehditaan kolmiulotteisiksi rakennelmiksi, joissa on liikkuvia osia. ”Liikuttajana voi olla esimerkiksi sähkömoottori, magneetti, ilmavirta – tai katsoja.” (Kansallisgalleria, n.d.a.)

Liikeilluusioille perustuva maalaus- ja veistotaide kehittyi varsinaisesti 1950-luvulta alkaen, vaikka jo 1930-luvulla unkarilainen maalari ja graafikko Victor Vasarely tutki optisia efektejä nimittäen taidettaan termeillä *cinétisme* tai *art cinétique*. 1960-luvun puolivälissä tuli käyttöön käsite op-taide, joka on lyhenne sanoista *optical art* (optinen taide). (Tieteen termipankki, 2020.)

Optinen taideteos on siis paikallaan oleva, staattinen taide-esine, esimerkiksi maalaus-kangas, jonka käsitelty, esimerkiksi maalattu, pinta aiheuttaa katsojassaan tunnun kuin esine tai sen pinta liikkuisi.

Suomalaisen kineettisen taiteen juuret johtavat 1960-luvulle. Vuonna 1969 Ateneu-missa oli esillä ARS 69 -näyttely, jossa esiteltiin uusia taidesuuntauksia, mm. kineet-tistä taidetta (Kansallisgalleria, n.d.b). Muutama vuosi myöhemmin perustettiin tai-detta ja teknologiaa yhdistelevä Dimensio-taiteilijaryhmä, jonka jäseniin kuului suo-malaisia kineettisen taiteen pioneereja, esimerkiksi Antti Maasalo ja Osmo Valtonen (Passi, n.d.). 2020-luvun tunnettuja suomalaisia kineettisen taiteen tekijöitä ovat mm. Pekka ja Teija Isorättyä, Tuomo Vuoteenoma ja Suomen Taiteilijaseuran kuvataiteili-japalkinnollakin 2020 palkittu Petri Eskelinen (Suomen Taiteilijaseura, 2020).

Tässä kohtaa tulkitsem, että kineettinen maalaustaide on uudelleenmääritelty op-tai-teeksi ja hylkään sen siksi käsittelyn ulkopuolelle. Tarkastelen kineettistä taidetta veis-totaiteen näkökulmasta ja avaan mahdollisuuden myös muille toistaiseksi mainitse-mattomille tekniikoille. Kineettistä taidetta ei voida määritellä tekotavoiltaan tai ma-teriaaleiltaan kovin tarkasti, jos ydinkysymys on liikkeessä.

On mahdollista ymmärtää, että myös esimerkiksi videoinstallaatio on kineettinen teos. Onhan siinä usein liikkuva kuvapinta, jota liikuttaa esimerkiksi sähköllä toimiva vi-deoprojektori. Samoin mikä tahansa installaatio, jossa on liikkuvia osia, oli se sitten il-mavirran mukana liikkuva karvakangas tai folionauha, tai katsojaa osallistava vuo-rovaikutteinen teos, on luettavissa kineettisen taiteen piiriin. Toisaalta teos voi olla täysin paikallaan seisova ja olla silti kineettinen. Esimerkiksi jos vanha kuntopyörä ja ruovikko on yhdistetty toisiinsa liikkuvalla mekanismilla, mutta on paikallaan, on teos kineettinen (Vartia, 2020). Liike on nähtävissä potentiaalisena. Katsoja voi ajatella: ”Jos polkisin kuntopyörää, ruovikko heiluisi.”

Laajasti tulkittuna siis mikä tahansa silmää liikuttava teos voidaan lukea kineettiseksi taiteeksi. Teos aiheuttaa mikrotason liikettä. Jos katsoja haluaa nähdä kolmiulotteisen veistoksen eri suunnista, on hänen liikuttava teoksen ympärillä. Tällöin on kyse liikettä aiheuttavasta teoksesta. Teos itsessään voi olla staattinen. Tässä kohtaa onkin tärkeää

huomata ero liikevaikutelman ja liikettä aiheuttavan kappaleen välillä. Jos teos ehdottaa ja aiheuttaa liikettä tai toimintaa, sitä kutsutaan performatiiviseksi, ja jos teos itsessään liikkuu tai liikkuu potentiaalisesti, on kyseessä kineettinen teos.

4 TUTKIMUS

Tapaan seurata asuinseutuni sadetutkaa. Katson, kuinka sateet liikkuvat ja osuvatko ne mahdollisesti kohdalle lähitunteina. Eräs paikka sadetutkakartalla kiinnitti huomioni. Siellä sataa lähes aina, kun katson sadetutkaa. Ennusteen mukaan tämä paikallinen, karkeasti 1000 hehtaarin kokoinen rankka sadealue siirtyy eteenpäin, mutta toteutuudessa sadetutkan havainnossa sadealue on sitkeästi paikallaan yhdessä kohdassa. Ympäröivällä alueella saattaa olla selkeää tai vain heikkoa sadetta ja tähän paikkaan on merkattu voimakasta tai erittäin voimakasta sadetta. Kiinnostuin havainnostani ja aloin seurata paikkaa sadetutkassa aktiivisemmin. Vastaavat havainnot toistuivat uudestaan ja uudestaan. Nimesin paikan Ikuisen sateen paikaksi.

En saanut tuota paikkaa pois mielestäni, joten ryhdyin selvittämään, mistä oikein on kyse. En ole erityisen perehtynyt meteorologiaan, joten lainasin kirjastosta säästä kertovia kirjoja selvittääkseni, miten sade oikeastaan muodostuu. Sain selville, että ”vesisateella tarkoitetaan sadetta, joka tavoittaa maanpinnan nestemäisessä muodossa. Vesisade syntyy vesihöyryn tiivistyessä ja härmistyessä. Se muodostuu pilvissä joko vesipisaroina tai jääkiteinä. Kun pisarat ovat tarpeeksi suuria, ne putoavat maahan vetovoiman vaikutuksesta. Jääkiteet sulavat matkalla maahan.” Sadetta voidaan luokitella erilaisiin tyypeihin putoavan veden olomuodon mukaan, joka taas riippuu sateen syntytavasta ja pilven ja ilman lämpötilasta. (Burroughs ym., 1998, s. 47, 220–221.)

Vertasin sadetutkakarttaa maastokarttaan selvittääkseni paikan tarkemmin. Tehtävässä oli haastetta, sillä sadetutkan kartta on melko suurpiirteinen. Vertasin karttojen tielinjoja ja vesialueita toisiinsa ja siten löysin sijainnin riittävän tarkasti, jotta voisin käydä tekemässä pienen kenttätutkimuksen paikan päällä. Kohde sijaitsee turvetuotantoalueiden keskellä alueella, johon kulkee autoteitä, mutta missä ei ole paljoa liikennettä.

Kenttätutkimuspäiväksi valikoitui lähes pilvetön lokakuinen sunnuntai. Otin mukaani filmikameran, pilvistä kertovan kirjan ja keltaisen sadetakin paikallista rankkasadetta silmällä pitäen. Tarkistin ennen lähtöä sadehavainnot: tänäänkin on satanut.

Parkkeerasin auton metsätien levikkeelle ja jalkauduin maastoon. Aurinko paistoi, eikä sateesta ollut tietoaakaan. Kartasta määrittelemäni paikka osoittautui kasoista koostuvaksi hiekkakentäksi, jota ympäröi sekametsä. Siellä oli suuria sorakasoja, heinää reunavallien päällä ja siellä täällä, kiviä ja lätäköitä. Ehkä hetki sitten oli sittenkin satanut. Taivaalla leijaili yksittäisiä kumpupilviä, joista osa oli jo hyvän aikaa ollut haihtumassa pois. Tämä ei viittaa sateisuuteen. Metsän seassa näkyi joitakin tuulimyllyjä. Otin pari valokuvaa dokumentaatioksi. Sadetakki alkoi hiostaa, mutta kävin vielä metsän puolella tarkastelemassa maastoa. Metsä vaikutti suhteellisen tavalliselta: maa-ainesta oli kertynyt erilaisiksi muodoiksi, jotka olivat metsittyneet aikaa sitten. Havupuita oli enemmän kuin lehtipuita.

Vaihdoin tutkimuskohtaa. Valitsin yhden näkökenttäni tuulimyllyistä ja ajoin sen juurille. Tuulimyllyn siivet viuhuivat ilmassa. Muutoin oli hiljaista. Ei kuulunut lintujen laulua. Täälläkään ei ollut tietoa sateesta. Muistelin keskustelupalstojen viestinvaihtoja siitä, kuinka tuulimyllyt ovat haitaksi luonnolle, kuinka liito-oravat menettävät pesäpaikkansa ja lepakot kadottavat suuntavaistonsa sekä muut ongelmat, jotka seuraavat tuulimyllyistä. En tiedä, pitävätkö väittämät paikkaansa. Googlaan hakusanat 'tuulimyllyt' ja 'liito-orava' ja saan Kähkösen artikkelista (2014) selville, että ensin näkin tuulimyllyä on parempi kutsua tuulivoimalaksi ja siipiä lavoiksi, ja toisekseen ainakin tuulivoimapuistojen suunnitteluvaiheessa tehdään selvityksiä alueen luontoarvoista, mm. linnuista, liito-oravista, lepakoista ja käävistä. Jos alueella on merkittäviä havaintoja, suunnitelmia joudutaan muuttamaan. (Kähkönen, 2014.)

Vielä ennen lähtöä muistin tarkistaa sadetutkan tilanteen älypuhelimestani. Nyt ei satanut, mutta 15 minuuttia sitten oli satanut juuri siellä, missä olin hetki sitten ollut. Minä en huomannut. Kenties sade oli näkymätöntä ja tuntumatonta. Väistämättä mieleeni nousi kysymys, voivatko tuulivoimalat häiritä sadetutkan havaintoa. Ilmatieteen laitoksen verkkosivuilla (n.d.) kerrotaan yleisimmistä tutkakuvien häiriöistä seuraavaa: "Mikroaaltojen heijastukset kukkuloista, tuntureista ja rakennuksista voidaan yleensä tunnistaa, koska havaitaan aaltojen siroavan liikkumattomasta kohteesta. ...

tuulivoimaloiden roottorien liike vaikeuttaa kappaleen tunnistamista.” Liikkeessä olevat tuulivoimalan lavat siis aiheuttavat häiriön sadetutkan kuvaan. Mysteeri on täten ratkaistu, mutta ajatus ikuisen sateen paikasta on niin herkullinen, että jatkan sen tutkimista taiteellisin menetelmin.

5 TUTKIMUSTULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN

Tässä luvussa etsin parasta tapaa esittää ikuisen sateen paikkaa taideteoksena. Tavoitteena on välittää kokemus. Painotan, että suhtautumiseni sateeseen on tässä yhteydessä kepeä ja leikkimielinen. Haluan kannustaa myös katsojia suhtautumaan positiivisesti ja lapsenomaisella uteliaisuudella vesisateeseen. Pohdin, mistä ihminen tunnistaa sateen tapahtuman, eli mistä elementeistä sade koostuu. Pyrin ottamaan niitä taideteoksiini monipuolisesti käyttäen joka teoksessa useampaa elementtiä, tai vaihtoehtoisesti rajaamalla vain johonkin tiettyyn elementtiin.

Rikkainta on kaikki aistit huomioonottava, kokonaisvaltaisen kokemuksen tuottaminen. Alkureferenssissä, siis vesisateessa, lähtökohtana on liike: vesi sataa maahan, pisara liikkuu ylhäältä alas. Se näkyy, tuntuu kosteana iholla, maistuu ei oikein miltään ja kuuluu kohinana tai ropinana riippuen sateen voimakkuudesta ja paikasta. Hajus-takin voi sateen tuntea, vaikka tuntuu, että useammin kiinnitetään huomiota sateen jälkeiseen luonnon tuoksuun kuin sateen aikana tapahtuvaan haistamiseen. Yritän selvittää, kuinka voisin toistaa sadekokemuksen tyypillisessä taiteen esittämisen tilassa eli galleriassa, joka on yleensä valkoinen kuutio, siis luonnosta täysin irrotettu tila.

Monimutkaisia asioita on helpompi tarkastella ja ymmärtää, jos ne jaetaan pienempiin osiin. Puretaan siis otsikko *Ikuisen sateen paikka* osiin: ikuinen, sade ja paikka. Sateen määritelmä käsiteltiin luvussa Tutkimus, joten tarkennan tässä kohtaa lyhyesti *ikuisen ja paikan* määritelmiä, joiden jälkeen esitän vesisadekokemuksen reseptin.

Ikuinen tarkoittaa loputonta, aina jatkuvaa asiaa. Luettelo Kielitoimiston sanakirjan synonyymeista sanalle ikuinen: ainainen, iäinen, iankaikkinen; katoamaton, loputon,

ajaton, aina pysyvä, säilyvä, olemassa oleva; jatkuva, toistuva, alituinen, loputon, muuttumaton, lakkaamaton, iänikuinen (Kotimaisten kielten keskus & Kielikone, 2020). En aio pureutua tässä yhteydessä ikuisuuden filosofiseen problematiikkaan syvemmin. Totean, että Ikuisen sateen paikassa *ikuisella* viitataan nimenomaan ajassa äärettömästi tapahtuvaan ilmiöön.

Geoinformatiikan sanaston mukaan paikkatiedon määritelmä on ”tieto reaali maailman asiasta tai ilmiöstä, jonka sijainti Maan suhteen tunnetaan”. *Paikka* on siis kohde, jonka sijainti voidaan määrittää. ”Paikkatieto sisältää viittauksen tiettyyn paikkaan tai alueeseen. Paikkatieto voi kuvata kohteen sijaintia ja esimerkiksi temaattisia ominaisuuksia tai ajoittavia ominaisuuksia. Paikkatieto kuvaa usein luonnon tai rakennetun ympäristön kohteita, mutta voi kuvata mitä tahansa toimintaa tai ilmiötä, jonka sijainti tunnetaan.” (Sanastokeskus TSK, 2018, s. 23.)

Vesisateeseen tarvitaan vesi pisaroina; pilvi, josta sade aloittaa matkansa sekä maa tai pinta, johon vesi putoaa. Sadekokemukseen tarvitaan ihminen tai muu eläin, joka aistii, mieluiten näkee, kuulee tai tuntee vesisateen. Keinotekoisen vesisadepokemuksen, taideteoksen, tuottamiseen voidaan aitojen elementtien sijasta käyttää aineita ja materiaaleja, jotka esittävät alkuperäiskokemusta ja -aihetta. Taideteos on siis representaatio. Tällöin on ymmärrettävä, että kokemus vesisateesta (representaationa) on erittäin todennäköisesti erilainen kuin niin sanottu aito kokemus. Representaatio pyrkii välittämään kokemuksen niin, että katsoja saa suuntaviivan kokemuksesta ja kenties parhaassa tapauksessa suuntaakin kohti aitoa kokemusta.

Seuraavaksi pureudun edellä mainitsemini seikkoihin pohtimalla asiaa eri näkökulmista. Esittelen vuoden 2020 ja kevään 2021 aikana toteuttamiani taideteoksia, joiden avulla pyrin löytämään erilaisia tapoja esittää vesisadetta.

5.1 Luonto osana taideteosta

Pohdin luonnon ja keinotekoisuuden suhdetta kevättalvella 2021 pakkasten tarjotessa parastaan. Rakensin ulos suurehkon 180 × 145 cm, noin 15 cm korkean kehikon, johon

kannoin useita kymmeniä ämpärillisiä hanavettä. Kun vesi oli jäänyt, syntynyt jäälaatta nostettiin nojaamaan seinää vasten niin, että se peitti rakennuksen ikkunan lähes kokonaan. Nimesin teoksen Keinotekoisiksi luonnonilmiöksi. Nimi viittaa teoksen valmistustapaan. Vedelle on annettu raamit ja jäätyneen prosessin on hoitanut luonto itse. Jää ei ole luonnostaan syntynyt, se on tehty, koska jäätä ei muodostuisi luonnollisesti sillä tavalla siihen paikkaan, johon jäälaatta on asetettu. Toisaalta teoksessa on keinotekoisista ainoastaan jään muotoilu ja sijoittaminen. Jää on aitoa talvipakkasen jäädyttämää vettä. Luonnon ja sen keinotekoisesti esittämisen lisäksi teoksessa on kiinnostavaa myös jään jatkuva hidas muutos ja optiset ominaisuudet: kuinka valo heijastuu ja millaisia vääristymiä jää saa aikaan, kun sen läpi katsotaan.

Kun halutaan esittää luonnonilmiötä, on loogista käyttää luonnon elementtejä osana teosta. Kokonaisen luonnonilmiön ottaminen teokseksi on mahdotonta sikäli, että tällöin kyseessä ei mitään todennäköisimmin ole teos, tekele. Täysin luonnonmateriaaleista koottu veistos, esimerkiksi, on orgaanisuudestaan huolimatta keinotekoinen, rakennettu asetelma. Toisaalta pyrittäessä mahdollisimman kokonaisvaltaiseen luontokokemukseen taideteoksena, voitaisiin esittää 360-videotallenne jostakin hetkestä luonnossa, mutta tällöinkin se on ajassa rajattu videon leikkaamisen (alkamisen ja päättämisen) vuoksi ja kokemus perustuu vain näkö- ja kuuloaistiin. Lisäksi teos on todennäköisesti digitaalinen ja siten luonnosta etäännyttävä. Ihminen ei kykene keinotekoisesti toistamaan luontoa sellaisenaan, mutta luonnonmateriaalin ottaminen osaksi teosta ja sen näkyville jättäminen ohjaa katsojaa yhdistämään aiheen luontoon.

Aloitin vuonna 2020 Sadetanssi-pienviestossarjan. Teoksissa ohut puun oksa on nostettu vaakatasoon seinälle telineeseen, jossa sitä on toisesta reunasta mahdollista pyörittää akselinsa ympäri (ks. Liite 1, Kuva 1). Oksa on aavistuksen kippurainen ja lähes käsittelemätön, sen tunnistaa heti oksaksi. Siitä roikkumaan on sidottu pisaroita esittäviä keraamisia objekteja. Kun oksaa pyöritetään, sadepisarat kohoavat ja laskevat. Yksittäisen pisaran liikkeen määrän määrää pyörittäjän lisäksi oksan muoto. Mitä jyrkempiä mutkia oksassa on, sitä enemmän pisara liikkuu ylös ja alas. Toisinaan lanka alkaa kiertyä oksan ympärille ja toisinaan ei. Jos lanka on täysin kiertynyt, on suuntaa vaihdettava. Vieretysten kohoilevat pisarat tanssivat keskenään ja teoksen käyttäjä toimii eräänlaisena tanssijana hänkin. Halutessaan hän voi käyttää teosta sateen manauksen välineenä. Jos kesä on kuiva ja kuuma, on pienikin vesisade tervetullut.

Seuraavaksi halusin tehdä veistoksen, joka sadetta kuvatessaan on mahdollisimman lähellä oikeaa sadetta: vesi putoaa maahan asti. Otin mukaan olennaisimman elementin, veden. Vesi materiaalina tuo mukanaan omanlaisia haasteita. Kosteus kuluttaa joi-takin materiaaleja hyvin nopeasti, toisia hitaasti. Taideteoksen tila pyritään yleensä pitämään suhteellisen stabiilina, joten materiaalivalinnat tulee tehdä harkiten. Tarvi-taan vettä kestävä astia, josta vesi putoaa alas johonkin alustaan, joka imee veden eikä päästä sitä leviämään näyttelytilan lattialle. Mieluiten tämä alusta on jotain orgaanista materiaa, jotta yhteys luontoon säilyy mahdollisimman vahvana.

Sattumalta saatavillani oli turveharkkoja. Turve sitoo hyvin kosteutta itseensä, joten se toimittaa mainiosti vedenkerääjän virkaa. Muotoillun harkon alle on siitä huolimatta hyvä laittaa vettä läpipäästämätön alusta varmistamaan kosteuden säilyminen oikeassa paikassa. Kun turveharkkoon valuttaa vettä vain vähän kerrallaan, se ehtii haihtua pois ennen kuin harkko on kyllästynyt vedestä eikä sido sitä enää itseensä. Veden tulee siis päästä vaivoin ulos astiasta. Vaihtoehtoisesti vettä täytyy muodostua hitaasti, kuten jään sulamisen tuotteena.

Astia, josta vesi putoaa, esittää pilvenhattaraa. Pilven höttöisyys, muodon vaihtelu ja vedenkestävyys on hankala yhdistää esineessä. Valitsin rakentaa astian tai pikemmin-kin rasian savesta veistäen ja kaivertaen. Pilven muotojen ja valoisuusvaihtelun satun-naisuutta korostaakseni poltin astian raku-tekniikalla. Käytin vaaleaa lasitetta, joka halkeilee raku-keramiikalle tyypilliseen tapaan. Tekniikkaan kuuluva savustusvaihe täyttää lasitteen halkeamat ja paljaat pinnat tummalla sävyllä, joka tuo pilvenhattaralle aavistuksen uhkaavuutta. Kohta sataa.

Metalliset jalat kannattelevat keraamista pilvenhattaraa turvealustan yllä. Vesi putoilee silloin tällöin pisaroina. Joskus vettä tulee kerralla paljon, mutta vain lyhyen aikaa. (Ks. Liite 1, Kuvat 2–3.) Teoksen kokoon ja veden määrään ja havaittavuuteen viita-ten, teos saa nimen Pieni sadekuuro.

5.2 Pilvet ovat kuin veistoksia

Kesäpäivänä on mukavaa katsella ohilipuvia kumpupilvien joukkoja. Pilvien muodot muuttuvat jatkuvasti, ja niistä voi löytää mitä mielikuvituksellisempia hahmoja. Korkeaksi pullistuneet kumpupilvet ovat mielenkiintoisimpia. Etenkin kun ne pullistuvat riittävän paljon ylöspäin, myös väri muuttuu tummemmaksi. Komea, korkeaksi kohonnut tornimainen Cumulus congestus enteilee sadetta tai jopa ukkosta.

Pohdin, mitä tapahtuu, jos aiemmin kuvatuista elementeistä rajaa niukan valikoiman teokselle. Oikeastaan jätän itse sateen tapahtuman tässä kohtaa pois ja kuvaan sen ympärille liittyviä ilmiöitä. Ensimmäiseksi valitsen kuvata nimenomaan pilviä niiden ollessa ilmiselvin sateen liitännäinen. Pysäytän ja tallennan tietyn pilven muodon. Veistän pienen mallin savesta, koska sitä on helppoa ja nopeaa muovailta ja muuttaa. Sana veistos juontaa verbiin veistää, joka taas linkittyy veitsi-sanaan. Haluan veistää pilvenhattaran. Veistän sen puusta.

Mäntylankuista liimattu kulmikas aihio pyöristyy pikkuhiljaa. Karkean muodon sahaamisen jälkeen taltalla nakutellaan sieltä täältä vähän kerralla lastuja pois. Veistoprosessi osoittautuu pitkäkestoiseksi. Työstäminen on hidasta kuin pilven muutos taivaalla, mutta vielä sitäkin hitaampaa. Dokumentoin työn vaiheita. Kuvasarjasta näkee, kuinka puumateriaali karsiutuu. Aivan kuin pilvi sataisi tai haihtuisi hiljaa. Tämän teoksen kohdalla prosessi muodostuu yhtä kiinnostavaksi kuin lopputulos. Enkä ole edes varma, onko lopputulos lopullinen tulos, sillä puinen pilvenhattara jatkaneet muotoutumistaan edelleen.

Epämääräisesti edelleen jatkuvan veistoprosessin vastapainoksi halusin veistää version, jonka työstö selkeästi päättyi jonain hetkenä. Rakensin ja muovailin savesta suunnilleen keilapallon kokoisen pilven, jonka muoto on edellisen tavoin kumpupilvimäinen. Esine on ontto ja sen pohjassa on reikiä, joista sadevesi pääsee vuotamaan. Se toimii siis samalla periaatteella kuin aiemmin kuvailemani Pieni sadekuuro. Veistoksen viimeistelee sen raku-poltossa lasitteen ja savustuksen antama väri ja pintakuvio. Veistos voi olla esillä sellaisenaan, mutta sen voi myös herättää eloon kaatamalla vettä veistoksen sisään.

Tässä kohtaa huomaa olevani vasta alussa. Kuvailemani pilviveistokset ovat vasta ensimmäisiä ja melko koeluontoisia. Siitä huolimatta mieltäni kutkuttaa jo seuraavat pilviveistokset. Mielessä pyörii monia kysymyksiä. Kuinka voisin kuvata muitakin pilviä kuin kumpupilviä? Pilvityyppien kirjo on kuitenkin laaja: hädin tuskin erotettava harsosta paksuihin koko taivaan peittäviin harmaisiin massoihin. Miten kuvata pilven harsomaisuutta ja keveyttä? Onko mahdollista kuvata muodon muutosta niin, että muoto todella muuttuu itsekseen? Mitkä muut ilmiöt kuin pilvet riittävät kuvaamaan ja viemään ajatukset kohti sadetta ilman, että kuvataan suorasti sadetta?

5.3 Osallistuminen kokemuksena

Aivan kuten lapsi oppii parhaiten tekemisen kautta, myös taideteoksen aiheuttama kokemus välittyy tehokkaammin, jos katsoja-kokija saa itse osallistua teoksen vaatimaan aktiiniin. Haluan nostaa tähän esimerkiksi Petri Eskelisen teoksen Halaamisen mekaniikka (2014). Eskelinen kuvailee teostaan seuraavasti:

Teos opettaa halaamaan ilman toista ihmistä.

Katsojan täytyy luottaa teokseen ja nojata kehonsa teoksen rakenteeseen, jolloin hän yltää käsillään vipujen kahvoihin. Näitä kahvoja kääntämällä, samaan tapaan kuin toista ihmistä halaamalla, kääntyvät teoksen 'käsivarret' kolmesta nivelestä, kuten ihmisen kädetkin. Mekanismi toistaa katsojan käsien liikkeitä katsojan selälle käänteisesti. (Eskelinen, n.d.)

Eräällä videolla Eskelinen kertoo tapauksesta, jossa autismin kirjoon kuuluva lapsi, jonka oli ollut vaikea halata vanhempiaan aamuisin, oli tullut katsomaan näyttelyä, jossa Halaamisen mekaniikka oli esillä. Hän oli innostunut kovasti teoksesta ja vierailut useita kertoja näyttelyssä käyttäen laitetta monesti. Teoksen avulla hän ikään kuin harjoitteli halaamista ilman toista ihmistä ja siten ilman huolta siitä, kuinka hallittava reagoi. Lopulta tämä oli johtanut siihen, että lapsen oli helpompi halata vanhempiaan aamuisin. (Serlachius-museot, 2020.)

En ole nähnyt Halaamisen mekaniikkaa -teosta muutoin kuin kuvan ja videon välityksellä. En siis ole varsinaisesti luonut minkäänlaista henkilökohtaista sidettä teokseen. En ole kokenut sitä fyysisesti. Kuitenkin videopätkät ja etenkin tuo tarina lapsen ja hänen vanhempiansa kokemuksesta saa teoksen tuntumaan merkittävältä. Osallistavalla teoksella on siis suuri potentiaali tulla merkitykselliseksi nimenomaan kokemuksen kautta.

Joskus kokemiseen riittää silmät ja korvat, mutta, palatakseni oman teostyöni äärelle, haluan tässä kohtaa ottaa katsoja-kokijan aktiivisen teokseen vaikuttavan toiminnan teoksen lähtökohdaksi ja täten osaksi hänen kokemustaan. Rakensin tammikuussa 2021 Kankaanpään taidekoulun (Satakunnan ammattikorkeakoulu) galleriaan Sateentekijä-installaation. Siinä noin kolmen metrin korkeudelle on asennettu puusta ja kallastajanlangasta hieman pyykkinaruja muistuttava viritelmä, josta roikkuu keraamisia pisaroita. Tilan nurkkaan on asetettu yhdeksän puista poljinta ja etäisesti harppua muistuttava teräskehikko (ks. Liite 1, Kuva 4), jonka kautta siimat kulkevat polkimista pisaroihin. Kun poljinta painaa, pisarat putoavat aavistuksen alaspäin ja nousevat takaisin ylös, kun painon hellittää polkimelta.

Installaatio saa nimensä katsojan roolista, jossa hän polkimia painelemalla aiheuttaa pisaroiden putoamisen. Sateentekijä, toiselta nimitykseltä poppamies, viittaa toisaalta konkreettiseen sateen tekemiseen tai *aiheuttamiseen* ja toisaalta sateen manaamiseen. Teosta voi halutessaan käyttää sadetanssin kaltaisesti, aiheuttamaan sadetta. Sateentekijä-installaatio kannustaa kokijaansa leikkiin ja pyrkii tuottamaan edes hetkellistä riemua.

Tarkkailin teosta katsonutta yleisöä ja havaitsin, että vain osa yleisöstä halusi kokeilla ja osallistua teokseen. Monet painelivat polkimia varovasti, kuin salaa. Jotkut eivät uskaltaneet kokeilla sitä ollenkaan ja loput halusivat vain katsella. Vaikutti kuitenkin siltä, että sivusta katsoneet nauttivat nähdä, kun joku toinen käytti installaation polkimia. Samalla he saattoivat seistä installaation putoilevien sadepisaroiden alla kuin saateessa. Näin installaatio tarjosi jaetun kokemuksen monille ihmisille.

Pohdin, mitä yleisön osallistaminen tekee teokselle, ja tuleeko teoksesta jotain enemmän tai mieleenpainuvampi, kun siihen saa osallistua. Sateentekijän ja monien vastaavanlaisten teosten kohdalla taidekokemus olisi varmasti hyvin erilainen, jos teokseen ei saisi koskea, mikä onkin yleinen käytäntö taidenäyttelyissä. Teoksessa on nähtävillä sen potentiaalinen liike: Sateentekijässä on selkeästi polkimet, joita kuuluisi painella, että tapahtuisi jotain. Tapahtuma saattaa olla vaikea kuvitella, joten on innoittavampaa todistaa tapahtuma itse. Jos teokseen ei saisi koskea, olisi ilmiö vähän samankaltainen kuin vierailu kotiseutumuseossa, jossa on esillä monenlaisia vanhoja työkaluja ja koneita. Ne ovat usein sen verran vanhentunutta tekniikkaa, että nykynuoret eivät välttämättä keksi, kuinka niitä kuuluisi käyttää tai mitä ne ylipäätään ovat. Etenkin jos kukaan ei ole toimintaperiaatteita avaamassa, museovierailu jäänee hyvin pintapuoliseksi ja latteaksi, lähes mitäänsanomattomaksi. Kokemus olisi varmasti toisenlainen, jos esineisiin saisi koskea.

5.4 Ikuisen esittäminen

Lähimpänä ikuisuuden ymmärtämistä ja esittämistä tuntuu olevan jatkuva liike. Helppoin tapa tuottaa jatkuvaa liikettä on sähkö. Sähkömoottori liikuttaa erilaisia asioita niin kauan kuin sähköä vain on saatavilla. Sähkö tuntuu ikuiselta, onhan sitä aina ollut olemassa kaltaiseni milleniaalin elämässä. Todellisuudessa sähkö tuli Suomeen 1870-luvulla ja syrjäisempiin harvaan asuttuihin suomalaiskyliin sähköt saatiin vedettyä vasta 1970-luvulla (Perälä, 2018). Sähkön ikuisuus on illuusio.

Liike on selkeä esitys jatkuvuudesta: se jatkuu niin kauan kuin liikettä on. Ihminen on nähnyt liikkeen hetkeä aiemmin ja näkee liikkeen nyt, joten hän olettaa liikkeen myös jatkuvan tulevaisuudessa. Jos liike pysähtyy, se ei enää ole ikuinen vaan ajallinen. Pysäytettyä kuvaa, esimerkiksi taidegrafiikan vedosta tai valokuvaa katsottaessa, voidaan huomata, että näennäisesti liikkeessä oleva asia, kuten polkupyöräilijä tai tuli, ei liiku. Pysäytetty kuva on esitys jostain tietystä hetkestä, joka on aikaan sidottu.

Tässä yhteydessä, kun pyritään esittämään ikuista sadetta, joka siis perustuu veden liikkeeseen, johdetaan oletus, että taideteos tarvitsee sähköä liikkuakseen ja esittääk-

seen ikuista. Rakensin laitteen, kineettisen taideteoksen (ks. Liite 1, Kuva 5), joka pudottaa vesipisaroita esittäviä keraamisia artefakteja. Teknisistä syistä johtuen laitteen on myös nostettava kyseiset pisarat, jotta ne voivat pudota yhä uudelleen. Pisarat roikkuvat siimojen varassa. Yläpuolella on pyöriviä osia sisältävä koneisto, joka hitaasti nostaa pisaran ja hetken kuluttua päästää sen putoamaan vapaasti. Kuvittelin putoavien pisaroiden osuvan peltipurkkeihin. Ääni olisi miellyttävää ropinaa, kuin kevyt sadekuuro tai rännistä ryöppyävät pisarat. Ensimmäistä kertaa onnistuneesti käynnistetyäni koneen, kuulin putoavien pisaroiden voimasta venähtävien siimojen tasaisen läsähtelyn, enkä voinut olla tyytyväisempi. Teos ei kaivannut ylimääräisiä peltipurkkeja alleen. Nimi jäi kuitenkin, se on Ropisutin.

Jatkoin sähkömoottorien kanssa työskentelyä osallistuessani kurssille, jolla opiskeltiin koodaamisen perusteita ja Arduinon käyttöä. Arduino on avoimeen lähdekoodiin perustuva mikro-ohjain, jonka voi koodata ohjaamaan lukemattomia erilaisia toimintoja (Arduino, 2021). Aihe oli minulle uusi, joten keskityin lyhyen kurssin aikana lähinnä perusteisiin. Näin keinon pyrkiä esittämään ikuista ja sovelsin Arduinon tuomia mahdollisuuksia aiemmin toteuttamiini teoksiin.

Ensimmäisessä kokeessa ohjelmoin Arduinon niin, että moottori pyörittää Sadetanssi-veistoksen oksaa niin kauan kunnes langat ovat lähes täysin kiertyneet oksan ympärille, ja sitten pyörimissuunta vaihtuu. Pisaroiden tanssi on silloin loputon, eivätkä ne jää pyörimään paikalleen yläasennossa. Arduino-rakentelulaatikon mukana olleiden sähkömoottorien kierrosnopeus on huomattavan nopea. Kyseisen moottorin teho ei riitä, jos sen säätää erittäin hitaalle. Silloin moottori pysähtyy. Hitainkin mahdollinen nopeus oli aivan liian kova Sadetanssille, eikä minulla ollut aikaa ryhtyä askartelemaan hammaspyörien sarjaa välittäökseni oksan pyörimisnopeutta hitaammaksi. Kokeilu jäi siis sille asteelle. Totesin, että Sadetanssi-teokselle sopii nimenomaan teoksen ja sen käyttäjän vuorovaikutussuhde, jossa käyttäjä määrää vauhdin. Vinhasti pyörivä oksa on melko etäännyttävä.

Toisessa kokeilussa sovelsin automatisointia Pieneen sadekuuroon. Alkuperäisessä teoksessa ihmisen täytyy laittaa pilvirasian sisälle vettä. Halusin tehdä teoksen käytöstä helpomman ja minimoida ihmisen suorittamien toimenpiteiden vaateet. Rasiaan automaattisesti nouseva ja sieltä satava vesi kuvaa samalla veden luonnollista kiertokulkua.

Imevän maa-aineen sijasta asetin pilvirasian alle ämpäriin, josta vesi johdettiin letkujen avulla takaisin ylös. Käytin rakentelutarjan mukana olleita vesipumppuja. Jälleen keran moottori oli liian pienitehoinen, jotta se olisi jaksanut pumpata veden edes 40 cm:n korkeudelle. Käytin siis kahta pumppua ja väliallasta. Koodi ohjasi pumppuja käynnistymään tietyin aikaväleihin ja riippuen siitä, oliko altaissa vettä. Periaatteeltaan kokeilu onnistui erinomaisesti. Vesi satoi pilvestä ja nousi pumppujen ja letkujen avulla takaisin ylös. Esteettisyyden kannalta teoskokeilu ei ollut kovin onnistunut. Elektronikka ja letkut hallitsivat tässä kokeilussa liikaa visuaalista ilmettä. Tämänkin teoskonaisuus jäi siten kokeilun asteelle, mutta molemmissa Arduino-kokeiluissa näen edelleen jatkokehittelyn mahdollisuuksia. Ne vain tarvitsevat enemmän aikaa ja esteettistä hiomista.

5.5 Kohti lopputulosta

Teosten sarjaa kronologisessa järjestyksessä tarkastellessa todettakoon, että aloitin Ropisuttimen kanssa samoihin aikoihin Sadetanssien pienveistossarjan. Ne olivat esillä elokuussa 2020 Kankaanpään Galleriassa minun ja Annika Takkalan yhteisnäyttelyssä Parastaikaa. Äsken mainitsemieni teosten jälkeen palasin pohtimaan erilaisia tapoja esittää vesisadetta ja muun muassa veistin pilven muotoja puusta ja savesta sekä otin veden yhdeksi materiaaliksi. Näiden tutkielmien lomassa koin tarvetta palata sähkömoottorikäyttöisen kineettisen veistoksen rakentamiseen. Seuraavaksi käsittelemäni teos on opinnäytteeni taiteellinen osio, joka esitettiin 17.4.–4.5.2021 Taidekeskus Mäntinrannassa Tampereella. Teoksen rakentamisen lomassa myös osallistuin aiemmin mainitsemälleni Arduino-kurssille.

Ropisutin tuntui vasta alkusysäykseltä. Halusin rakentaa isomman version: teoksen, jonka alle voisi mennä seisoskelemaan sateeseen. Siinä, missä Ropisutin esittelee laitteen teknistä toteutusta (siinä koneisto on silmän korkeudella, eli nähtävissä, ja pisarat polven korkeudella), uusi teos keskittyy nimenomaan kokemukseen vesisateesta. Uudessa teoksessa ropinan voi kuulla pään yläpuolella ja samalla voi tunnustella, miltä tuntuu olla sateessa kastumatta.

Teoksen idean oltua hyvin selkeä alusta asti, saatoinkin keskittyä sen tekniseen suunnitteluun ja rakentamisen vaatimaan tarkkuuteen. Tein piirustukset teoksen muodosta ja rakenteesta AutoCAD-suunnitteluohjelmassa. Tein myös erillisen suuntaa antavan 3D-mallinnuksen veistoksesta, jotta sen kokoluokkaa oli helpompi käsittää suunnitteluvaiheessa. Piirustukset helpottivat työstöä rutkasti, sillä suunnitteluohjelmasta sai tarkat mitat helposti ulos. Kuten sanottu, hyvin suunniteltu on puoliksi tehty.

Teos on kuudella kaksimetrisellä tolppajalalla seisova paviljonkimainen katos. Sen kattona on vanerista rakennetut ei-oikein-minkään-muotoiset kolme laatikkoa, joista roikkuu keraamisia, vesipisaroita esittäviä artefakteja siimojen varassa (ks. Liite 1, Kuva 6). Vähän joka puolella kohoilee yksittäisiä pisaroita ja silloin tällöin ne läiskähtävät alas korkeudelle, josta aloittivat matkansa. Pisarat eivät koskaan putoa maahan asti vaan jättävät tilaa katsojalle. Teoksen ali voi kulkea.

Teoksen lopulliseen muotoon vaikutti muun muassa se, että halusin ottaa suunnittelussa huomioon sen kuljetus- ja säilytysominaisuudet. Yli kaksi metriä korkea ja melkein saman verran halkaisijaltaan oleva teos on hankala kuljettaa ja säilöä kokonaisuutena. Siksi päädyin rakentamaan teokseen telineosan, jonka jalat ovat irrotettavissa. Samoin vanerista rakennettu yläosa, jonka sisään koneisto kätkeytyy, on jaettu kolmeen osaan. Jokainen osio sisältää oman sähkömoottorin, joka pyörittää kahta akselia. Akseleihin on kiinnitetty viisarit, joiden päissä on nostinpalikoiksi kutsumani puiset veistokset, joiden tehtävä on nostaa siiman varassa roikkuvia pisaroita. Yhden laatikon sisällä on kolme viisaria. Kaksi niistä on samalla akselilla. Kaikki laatikon viisarit pyörivät keskenään yhtä nopeasti.

Veistos on sinänsä hassu sana kuvaamaan teostani, koska ainoat veistetyt osiot teoksessa ovat nostinpalikat ja keraamiset pisarat, jotka nekin on enimmäkseen käsin muovailtu. Kenties joku voisi laskea teräsjalkojen työstöön käytetyn kulmahiomakoneen huudattamisen veistämiseksi. Pääosin teoksen tekemistä kuvaisikin paremmin veistämisen sijasta sana rakentaminen, mutta sana rakennus puolestaan tarkoittaisi aivan eri asiaa. Sana rakennelma ei myöskään mielestäni kuvaa teosta sen vaatimalla arvolla. Taideteosten yleiskategorioiden rajallisuudesta johtuen puhun kokonaisteoksesta veistoksena, koska se on kolmiulotteinen kappale. Tarkenne kineettinen veistos avaa teoksen luonnetta.

Teoksen rakentaminen osoittautui ajattelemaani pidemmäksi prosessiksi. Pyrin käyttämään mahdollisimman paljon kierrätettyä puutavaraa, kuten muiden ylijäämäkappaleita. Lisäksi huomasin, että suunnitelmassani oli käytetty tuhlailevasti puutavaraa, joka ei ollut merkityksellistä laitteen toiminnan tai ulkonäön kannalta. Muokkasin siis suunnitelmaa lennossa säästääkseni puutavaraa ja keventääkseni osien painoa. Monia rakentamisen edetessä vastaan tulleita yksityiskohtia en edes ollut suunnittelun päävaiheessa osannut ottaa huomioon, mutta siitä huolimatta nekin täytyi suunnitella tarkasti ennen toimintaa, mikä hidasti tekemistä. Vaikka suunnitteluun kului aiottua enemmän aikaa, on se parempi lopputuloksen kannalta.

Aikataulujen venyminen johti siihen, etten ehtinyt testata teoksen toimintaa kunnolla ennen sen viemistä esille näyttelyyn. Testasin toki, että jokainen moottori toimii, mutta ilman siimojen ja pisaroiden antamaa vastusta. En pidä tällaista tilannetta millään tavalla optimaalisena. Ideaalitulanteessa olisin kasannut teoksen työhuoneella ja testannut sitä muutaman päivän ennen julkista esittämistä. Tämä kineettinen veistos toimikin melko epävakaasti. Jotkut siimat saattoivat joutua nostinpalikan väärälle puolelle jumittaen moottorin, tai pyörivät osat saattoivat jumittaa seinämiin aiheuttaen myös pysähtymisen. Kävin useamman kerran tekemässä säätöjä ja korjauksia gallerialla.

Teoksen nimi oli pitkään pohdinnan alla. Se ei ollut minulle selviö alusta pitäen. Prosessin edetessä nimi kuitenkin alkoi valjeta minulle päivän selvänä. Teos on syntynyt tutkimuksen alkusysäyksenä toimineen sadetutkakarttahavainnon pohjalta. Se esittää paikkaa, jossa aina sataa. Jos tarkastellaan gallerian pohjapiirrosta, teos kattaa hyvin pienen pisteen siitä. Samoin tutkimuksen ikuinen sadealue näyttäytyy pienenä suhteellisen stabiilina pisteinä kartalla. Voidaan puhua paikasta. Minne ikinä teoksen vie, sillä on aina oma rajattu paikkansa. Niin kauan kuin sähköä vain on, teos liikkuu ja esittää sadetta. On ilmiselvää, että teos saa nimensä tutkimuksen kohteena toimineen paikan mukaan. Teos on Ikuisen sateen paikka.

6 YHTEENVETO

Prosessi kokonaisuudessaan oli pitkäkestoinen, monivaiheinen ja kuluttava, mutta toki myös inspiroiva ja äärimmäisen mielenkiintoinen. Usean teoksen valmistamisen ja niiden pohtimisen jälkeen voin todeta, että lopputulokseen tultiin. Yksi teoksista esitettiin galleriassa Ikuisen sateen paikkana, mutta se, onko tuo *paras representatio*, jääköön avoimeksi kysymykseksi. Ainakin kyseinen teos on omalla tavallaan näistä pisimmälle viety. Siinä on kuvattu ikuisuutta sähkön tuottaman liikkeen avulla ja se on rajattu selkeään paikkaan, jossa vesipisaroita esittävät pienet keramiikkaveistokset putoilevat ja kohoilevat. Teos on lopulta vain kömpelö imitaatio vesisateesta. Kuten aiemmin totesinkin, ihminen ei kykene toistamaan luontoa kokonaisvaltaisesti sellaisenaan, mikä asettaa teoksen katsomiselle eri lähestymistavan kuin vesisateen realistisen kuvaamisen tarkastelu. Tärkeämmäksi muodostuu se, millaisen kokemuksen katsoja teoksesta saa. Tämä tutkimusaihe on luonteeltaan sellainen, että sitä voisi halutessaan käsitellä vaikka loppu-uransa ja aina löytäisi uusia mielenkiintoisia näkökulmia.

Havaitsin erään kiinnostavan seikan tutkimusmuotojen muutoksissa, jonka haluan mainita. Tutkimus alkoi faktapohjaisella tiedehenkisellä osiolla, joka hyvin pian sai päätöksensä, kun syy toistuvalla sadekuumerokinnälle sadetutkassa saatiin selville. Tutkimus jatkui taiteellisena tutkimuksena, jossa yritettiin löytää parasta tapaa esittää tutkimuskohde, havainto ikuisesta sateesta, taideteoksena. Huomasin myöhemmin, että oikeastaan tutkin taideteosten välittämiä kokemuksia tai ennemminkin kuvitelmia niistä. Taiteellisen tutkimuksen osion voi nähdä siis ihmisyyden tutkimisena. Olennaisena kysymyksenä nimittäin näyttäytyi se, miten ihminen kokee taide-esineen pyrkimyksen välittää kokemusta. Niukan taideyleisön kanssa vuorovaikutuksessa olemisen takia minun on hankala arvioida onnistumistani kokemuksen välittäjänä. Muutaman henkilön otanta ei varmasti anna täyttä kuvaa Ikuisen sateen paikan (ja muiden teosten) välittämistä kokemuksista, etenkin suhteessa lähtökohtaiseen tutkimuskohteeseen, alkuperäiseen paikkaan. Se, miten ihmiset ovat kokeneet jonkin tietyn taideteoksen, on niin laaja kokonaisuus, että se vaatisi täysin oman erillisen tutkimuksensa.

Viimeistellessäni tätä opinnäytetyötä kesä oli puhkeamaisillaan. Vapaapäivänäni retkeilin kaupunkiympäristössä. Auringonpaistetta varjosti horisontin muutamat tummat

pilvet. Oli vuodenaikaan nähden todella lämmin. En täysin osannut odottaa ukkosta, mutta yhtäkkiä paukahti ja jyrähteli niin, että sydänelässa tuntui. Toisin kuin oletin, ei alkanutkaan sataa. Hyvä sinänsä, sillä en ollut varustautunut. Vain muutama yksittäinen pisara tavoitti ihoni ja aurinko paistoi koko ajan. Toisena päivänä, istuessani kirjoituspöydän ääressä, lähivaahterassa kuhisi kukinnoissa pörrääviä kimalaisia. Samalla viikolla oli ollut vuoden ensimmäinen hellepäivä. Kesken kirjoitustyön huoneen sävy muuttui jotenkin syvemmäksi: oli hämärää, mutta samalla edelleen valoisaa. Ikkunapelti kolahti sateen merkiksi. Avasin parvekkeen oven ja ikkunat. Annoin sateen tuoksun tunkeutua asuntooni ja pidin tauon työstä. Nuo hetket tuntuivat hyvältä. Ne kertovat, että helle–sade-kausi on pian täällä. On taas aika palauttaa mieleen, miltä aito sadekokemus tuntuu.

LÄHTEET

Arduino. (2021). What is Arduino? Haettu 3.5.2021 osoitteesta <https://www.arduino.cc/en/Guide/Introduction>

Burroughs, W. J., Crowder, B., Robertson, T., Vallier-Talbot, E., Whitaker, R.; [suomennos] Salonen, S. & Valta, T. (1998). Sää. Gummerus.

Eskelinen, P. (n.d.). Mechanics of Hugging / Halaamisen mekaniikkaa. Haettu 30.4.2021 osoitteesta <http://www.petrieskelinen.net/work#/mechanics-of-hugging-halaamisen-mekaniikkaa/>

Ilmatieteen laitos. (n.d.). Tutkassa näkyy muutakin kuin sadetta. Haettu 4.1.2021 osoitteesta <https://www.ilmatieteenlaitos.fi/yleisimmat-tutkahairiot>

Kansallisgalleria. (n.d.b). Ars 69. Lähteillä. Haettu 25.9.2020 osoitteesta <http://www.lahteilla.fi/fi/page/ars-ars-69>

Kansallisgalleria. (n.d.a). Nykyaiteen sanasto. Kiasma. Haettu 23.9.2020 osoitteesta <https://kiasma.fi/kokoelmat/nykyaiteen-sanasto/>

Kotimaisten kielten keskus & Kielikone. (2020). Ikuinen. Haettu 5.3.2021 osoitteesta <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/ikuinen>

Kuvataiteilijamatrikkeli. (n.d.). Jani-Matti Salo: Sade on toisenlaista nyt (The Rains Are Different Now). Suomen Taiteilijaseura. Haettu 5.1.2021 osoitteesta <https://kuvataiteilijamatrikkeli.fi/teos/sade-on-toisenlaista-nyt-the-rains-are-different-now>

Kähkönen, S. (15.12.2014). Selvitys: "Harvinaiset hiilikäävät muuttivat tuulivoimalan sijaintia". Yle uutiset. Haettu 4.1.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-7683157>

Laitinen, T. (16.12.2020). Henkilökohtainen keskustelu Tuomas Laitisen kanssa.

Liikkeellä marraskuussa. (2020). Todellisuuden tutkimuskeskus & Ferske Scener & Western Norway Research Institute: Talking in the Rain – An Entertaining Show about the Weather. Haettu 5.1.2021 osoitteesta <https://liikkeellamarraskuussa.fi/talking-in-the-rain-an-entertaining-show-about-the-weather/>

Mäki, T. (2017). Taiteen tehtävä: Esseitä. Into.

Närhinen, T. (2016). Kuvatiede ja luonnontaide : tutkielma luonnonilmiöiden kuvallisuudesta [väitöskirja, Taideyliopisto]. Helda. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7131-16-9>

Paasonen, S. (2018). Taiteilijoiden taivaat meteorologin silmin. Maahenki.

Passi, L. (n.d.). Valon ja kineettisen liikkeen veistäjä. Taiteilija Antti Maasalo. Haettu 17.5.2021 osoitteesta <http://www.maasalo.fi/index2.htm>

Perälä, R. (22.3.2018). Kun sähkö tuli Suomeen. Yle Elävä arkisto. Haettu 7.3.2021 osoitteesta <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/09/25/kun-sahko-tuli-suomeen>

Rautio, P. (2019). Taide ja sää. *Taide*, (4), 8–14.

Sanastokeskus TSK. (2018). Geoinformatiikan sanasto, 4. laitos (TSK 51). Maanmittauslaitos. <http://www.tsk.fi/tiedostot/pdf/GeoinformatiikanSanasto.pdf>

Serlachius-museot. (23.6.2020). Petri Eskelinen – Toimintamuisti | Serlachius-museot [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=CoWkZZNQruI>

Suomen Taiteilijaseura. (15.12.2020). Suomen Taiteilijaseuran kuvataiteilijapalkinto 2020 kuvanveistäjä Petri Eskelisellem. ePressi. Haettu 30.4.2021 osoitteesta <https://www.epressi.com/tiedotteet/kulttuuri-ja-taide/suomen-taiteilijaseuran-kuvataiteilijapalkinto-2020-kuvanveistaja-petri-eskeliselle.html>

Tieteen termipankki. (2020). Kirjallisuudentutkimus: kineettinen runo. Haettu 23.9.2020 osoitteesta https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:kineettinen_runo

Tolvanen, J. (1967). *Taidesanakirja*. Otava.

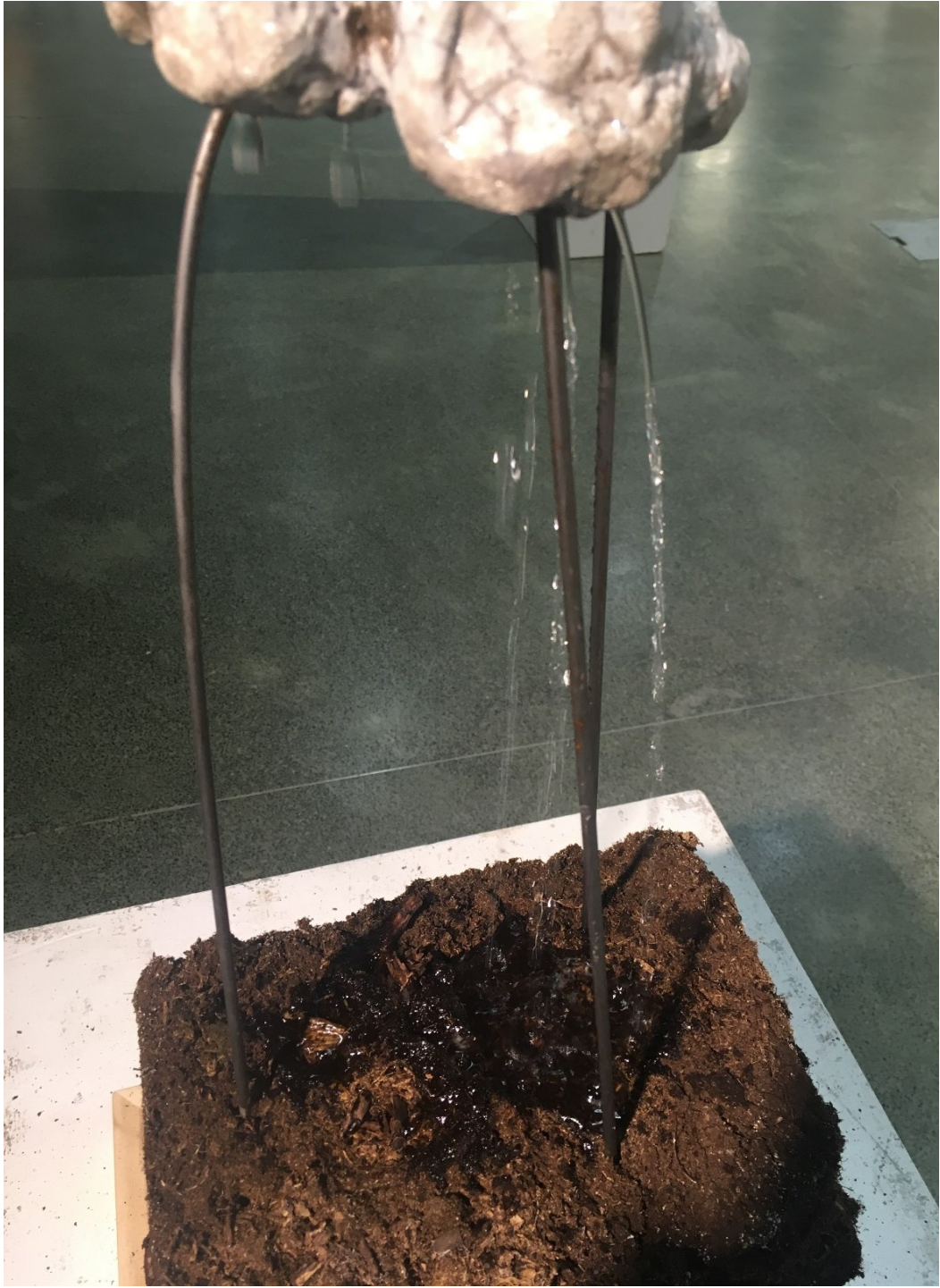
Vartia, I. (2020). *Tuulikone 2.0* [veistos].

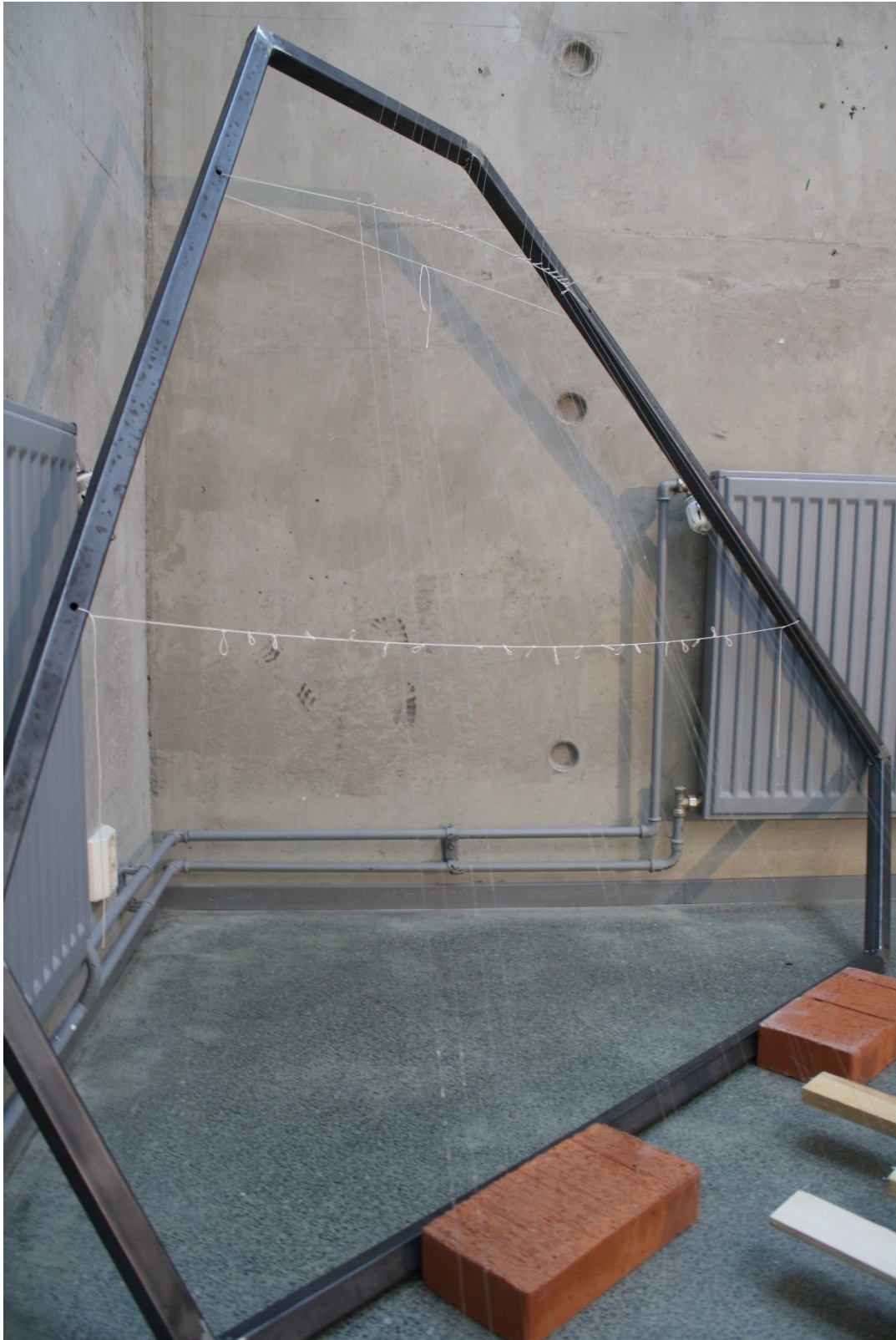
Kuva 1. Sadetanssi II (2020) [veistos]. Kuva ja teos: Iina Vartia

Kuva 2. Yksityiskohta veistoksesta Pieni sadekuuro (2020). Kuva ja teos: Iina Vartia

Kuva 3. Veistoksesta Pieni sadekuuro (2020) sataa vettä. Kuva ja teos: Iina Vartia

Kuva 4. Yksityiskohta installaatiosta Sateentekijä (2021). Kuva ja teos: Iina Vartia

Kuva 5. Ropisutin (2020) [kineettinen veistos]. Kuva ja teos: Iina Vartia

Kuva 6. Ikuisen sateen paikka (2021) [kineettinen veistos]. Kuva ja teos: Iina Vartia